

המטה לחינוך אזרחי וחיים משותפים

מערך שיעור ליום הסובלנות הבינלאומי – 16 בנובמבר

"סובלנות הינה כבוד, קבלה והערכה לשונות העשירה של התרבויות בעולמנו, צורות הביטוי שלנו והדרכים להיות אדם. הסובלנות מטופחת ומפותחת באמצעות ידע, פתיחות, תקשורת וחופש מחשבה, מודעות ואמונה. סובלנות הינה הרמוניה בין שונות. היא אינה רק חובה מוסרית, אלא גם דרישה פוליטית וחוקית. סובלנות, הערך שעושה את השלום אפשרי, תורם להחלפת תרבות המלחמה בתרבות של שלום. (מתוך הצהרת עקרונות הסובלנות של האומות המאוחדות הוכרזה ונחתמה על ידי המדינות החברות ב- UNESCO ב- 16 בנובמבר 1995)

קהל היעד:

תלמידי חטיבות הביניים.

רציונל(מטרות על):

- ❖ פיתוח בקרב התלמידים גישה מכבדת ושוויונית כלפי האחר והשונה.
- ❖ לסייע לתלמידים לפתח יכולות של שיפוט עצמאי, חשיבה ביקורתית והסקת מסקנות אתית.

מטרות למידה:

מטרות בתחום הידע וההבנה

- ❖ התלמידים יבינו שהסובלנות נובעת מההכרה בכבודו של האדם כערך וזכותו להיות שונה מאחרים. על כך חובה עלינו כבני אדם לנהוג בסובלנות בכל אדם.
- ❖ התלמידים יבינו שסובלנות משמעה אימוץ צורת התנהגות המכבדת כל אדם באשר הוא אדם, סובלת את דעותיו ואת השקפת עולמו גם כאשר הן מעוררות התנגדות, כעס ואי נוחות.

מטרות בתחום הערכים

- ❖ התלמידים יציעו הצעות להתמודד עם סטריאוטיפים ודעות קדומות.
- ❖ התלמידים יבינו שגילויי אמפטיה כלפי השונה מבטאים את ערך כבוד האדם.
- ❖ התלמידים יבינו שגילויי אמפטיה כלפי האחר השונה יביאו ליצירת חברה בריאה ויציבה.

מטרות בתחום המיומנויות והכישורים

- ❖ התלמידים יבינו וינתחו קטעי מקורות, ויסיקו מהם מסקנות.
- ❖ התלמידים יישמו נקיטת עמדות מנומקות על בסיס ידע שרכשו במהלך השיעור.
- ❖ התלמידים ילמדו להאזין לדעות שונות מדעותיהם ולהתייחס אליהן בכבוד.

מהלך השיעור - 90 דקות:

שלב א: 20 דק'

פעילות :

מפזרים במרכז הכיתה כרטיסיות המציגות עמדות בנושאים שונים.

כל תלמיד בוחר 3 כרטיסיות ומסביר במליאה את המיון :

עם איזה עמדה /היגד הסכים?

עם איזו עמדה /היגד/ קשה לו להתחבר/ לקבל ?

- דור שלם דורש שלום.
- אין שלום עם ערבים.
- ארץ ישראל היא קדושה ואין לוותר על אף חלק ממנה.
- עקירת ישובים מפלגת את העם.
- אין ערבים אין פיגועים.
- יש לאסור הפלות.
- עונש מוות הוא עונש ראוי.
- חילוקי דעות הם אסון למדינת ישראל.
- השמירה על שטחי ארץ ישראל נחשבת כקדושה.
- בני האדם נולדו שונים ובכל זאת שווים.

שלב ב: 20 דק'

ערך הסובלנות מהו? דיון במליאה (בהמשך לפעילות בשלב א):

מה השורש של המילה סובלנות?

מה נדרש ממני כדי לקבל את האחר/השונה? מה הקושי?(להביע סובלנות)

המנחה יכתוב על הלוח את דברי הוגה הדעות וולטר: "אני שולל את מה שאתה אומר, אבל

אגן עד מוות על זכותך לומר את הדבר" – למה התכוון וולטר כאשר אמר זאת?

איך ניתן לגלות אמפטיה לאחר? (מהן ההתנהגויות הנדרשות)

מה ההתנהגויות המשותפות לגילויי האמפטיה?

היכן עובר הגבול בין גילויי סובלנות לבין גילויי אי סובלנות.

האם סובלנות הוא ערך מוחלט או יחסי?

המטה לחינוך אזרחי וחיים משותפים

בעקבות הדיון בשאלות המנחה יחד עם התלמידים ינסו לגבש הגדרה לערך הסובלנות המקובלת על כולם.

הגדרה ערך הסובלנות: הנכונות לקבל את השונה ולנהוג בו בכבוד. תוך הכלת האי הנוחות לדעות/קבוצות שונות ובדרך של דיאלוג.

שלב ג- קבוצתי: 30 דק'

עבודה בקבוצות.

לפניכם מספר קטעים.

המנחה מחלק את הכיתה לקבוצות בהתאם למספר הקטעים שיבחר מתוך הנ"ל.

על כל קבוצה לדון באחד הקטעים בהקשר לערך הסובלנות תוך התייחסות לשאלה:

- 1) כיצד הקטע מבטא את ערך הסובלנות או האי סובלנות מול ההגדרה שנוסחה לעיל.
- 2) מהן המסקנות שאפשר להגיע בעקבות ניתוח הקטע.
- 3) הצעה להתנהגות אחת שתשמר או תשפר את ערך הסובלנות
- 4) מידת הסובלנות הקיימת בחברה הישראלית כלפי האחר (למשל: דתיים, חילוניים, אתיופים, בעלי מוגבלויות, ערבים וכדומה).

קטע מס 1:

הדג האיש והרוח

ליי האנט(משורר אנגלי) <http://www.laisrael.net/PageDisplay.asp?Artnum=3376>

אמר האיש לדג:
מה מוזר אתה!
פרצופך מחודד,
עיניך מביעות הפתעה,
פיך בולע מי ים מלוחים,
אתה חסר רגליים ואילם,
מלא קשקשים ורטוב תמיד.
מה טעם לחייך?
על כך ענה הדג:
מפלצת שכמוך!
אם מופתעים פניי,
הרי זה משום שראיתי אותך,
בעל הפרצוף השטוח,
בעל העור החלק,
הקוף המחולק לשניים מן החזה ומטה!
כיצד זה מהלך אתה על היבשה בצורה מגוחכת,
כשאתה נגרר באיטיות, בכבדות וללא חן.
אתה שעיר ויבש וסנפיריך הם ללא תועלת.
גרוע מכול- אתה נושם אוויר!
כיצד תוכל לחיות?

קטע מס 2:

קטע מנאומו של מרטין לותר קינג "I Have a Dream" ("יש לי חלום") מול מפגינים באנדרטת לינקולן שבושינגטון במסגרת "המצעד לוושינגטון למען תעסוקה וחירות",
28 באוגוסט, 1963:

"יש לי חלום כי יום אחד אומה זאת תקום ותממש את משמעותה האמתית של אמונתה: "אנו מחזיקים באמיתות אלה כמובנות מאליהן: כי כל בני האדם נבראו שווים". יש לי חלום כי יום אחד העל הגבעות האדומות של ג'ורג'יה בניהם של עבדים לשעבר ובניהם של בעלי עבדים לשעבר יוכלו להתיישב יחדיו סביב שולחן האחוה. יש לי חלום כי יום אחד אפילו מדינת מיסיסיפי, מדינת המדבר, הכורעת תחת החום הכבד של חוסר הצדק והדיכוי, תהפוך לנווה מדבר של חופש ושל צדק. יש לי חלום שארבעת ילדי הקטנים יחיו יום אחד באומה בה הם לא יישפטו על פי צבע עורם אלא עלפי תוכן אישיותם".

קטע מס 3:

הרב אברהם יצחק הכהן קוק, מתוך סידור עולת ראי"ה א, עמוד ש"ל

"...כי הבניין יבנה מחלקים שונים, והאמת של אור העולם תבנה מצדדים שונים, וכל השיטות יתבררו, ואלו ואלו דברי אלוהים חיים, מדרכי העבודה והחינוך השונים]... שבזה יתיישרו הדברים ולא יהיו סותרים זה את זה. וריבוי הדעות שבא על ידי השתנות הנפשות. דווקא הוא מעשיר את החוכמה וגורם להרחבתה ויוצר שאי אפשר היה לבניין השלום שיבנה אלא על ידי כל אותן ההשפעות הנראות כמנצחות זו את זו."

קטע מס 4:

מתוך דברי רבין, ועידת 25 שנות האיחוד, בנייני האומה ירושלים, 25.2.93

"...גם אם אין רואים כולם עין בעין, גם אם יש חילוקי דעות ובלבד שהם אינם בבחינת 'ייהרג ובל יעבור', גם אם יש הבדלים וניואנסים, טוב וחשוב להתווכח אבל גם לחרוק שיניים, לנשוך שפתיים ולהמשיך יחד, כדי להגיע למטרה המשותפת, כאשר טובתה של המדינה קודמת לכל חשבון אישי ומפלגתי."

קטע מס 5:

מתוך מדרש רבה על ספר במדבר כא:

אם ראה הרבה אוכלוסין של בני אדם אמר " ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם חכם הרזים." כשם שאין פרצופותיהן דומים זה לזה, כך אין דעתן שווין זה לזה, אלא כל אחד ואחד יש לו דעה בפני עצמו. [...] תדע לך שהוא כן, שכן משה מבקש מן הקב"ה בשעת מיתה – אמר לפניו: ריבונו של עולם, גלוי וידוע לפניך דעתן של כל אחד ואחד, ואין דעתן של בניך דומין זה לזה. וכשאני מסתלק מהן בבקשה ממך מנה עליהם מנהיג שיהא סובלם לאחד ואחד לפי דעתו.

קטע 6:

ניתן לצפות בקריקטורות בכתובת הבאה : <http://goo.gl/qptR2l>

הקריקטורות לקוחות מהאינטרנט מאתר קריקטורות.

שלב ד- מליאה: 20 דק'

כל קבוצה תציג את ביטויי הסובלנות או האי סובלנות כפי שבאו לידי ביטוי בקטע שקבלו .
יתקיים דיון לגבי המסקנות העולות מתוך ניתוח הקטעים
ייערך דיון בשאלה האם קיימים מובנים נוספים לערך הסובלנות

המנחה ידגיש את חשיבות ערך הסובלנות בחברה הישראלית. וידון עם התלמידים בשאלה מה אנחנו כקבוצה/כיתה יכולים לתרום לחיזוק החברה שלנו – חברת הילדים בבית הספר, הקהילה, המדינה.

שלב ה: סיכום 10 דק'

משוב במליאה – המנחה יפנה בשאלה לתלמידים: מה עשינו, מה למדנו.

כל תלמידי יסכם במשפט אחד מה הוא לוקח אתו משיעור זה.

מטלה קבוצתית - שיעורי בית : כל קבוצה מוסיפה בית לשיר המבטא את ערך הסובלנות על פי דעת הקבוצה ולא נמצא בשיר.

הצעה למורה – לאסוף את התוצרים וליצור קיר בנושא ערך הסובלנות בו יועלו כל

החומרים.

סובלנות

מילים ולחן: לשה סון

אם אדם לאדם זאב, אם יש פחד,
אם אתה שמח כשלי כואב, בוא ביחד.
בוא כי יחד כאן גם נשפר,
לחלש נושיט כאן יד כולנו,
כי ביחד זה הרבה יותר,
סובלנות היא המילה שלנו.

אדם לאדם
חבר לחבר
נתאחד כגוף אחד
מעט עם הרבה
פחות עם יותר
וביחד פה נצעד
אם נחליט רק לנסות
נעשה את זה כולנו
סובלנות, היא המילה שלנו.

אם הקור אותך עוטף,
מכל עבר מכל צד,
אם נתקלת בהמון סוחף,
בוא נחשוב אם להושיט לו יד.
בוא כי יחד כאן גם נשפר,
לחלש נושיט יד כולנו,
כי ביחד זה הרבה יותר,
סובלנות היא המילה שלנו.

אדם לאדם ...

<http://shironet.mako.co.il/>